

ІВАН ЯКОВИЧ ФРАНКО (1856-1916)

Зміст

Анкета поеми І.Франка «Мойсей» (1905).....	1
Характеристика героїв	3
Переказ поеми	4
Переказ біблійної легенди	5
Пантелеймон Куліш «До рідного народу» (1882).....	6
Д.Павличко «Народе мій воскреслий, що з тобою?» (2005).....	6
Джерела.....	7

Анкета поеми І.Франка «Мойсей» (1905)

1. **Рід:** ліро-епос.

2. **Жанр:** філософська ліро-епічна поема-притча.

3. **Художній напрям, стиль:** модернізм, неоромантизм¹

4. **Історія створення.** Подорожуючи 1904 року по Італії, Франко був вражений скульптурою Мойсея Мікеланджело Буонарроті в Римі, а також картинами Санті Рафаеля, Леонардо да Вінчі, Сандро Ботічеллі, Гарменса ван Рейна Рембрандта, які стали мистецьким імпульсом до створення поеми. Ідейним поштовхом до її написання були революційні події 1905 року в Росії, з якими Франко пов'язував = сподівання на звільнення України з-під імперії.

Пролог був написаний після закінчення поеми, і в ньому поет закликав сучасників і потомків до духовної єдності. Під час друкування книжки перші кілька сторінок залишилися чистими, тому видавець запропонував Франкові написати вступне слово, щоб заповнити місце. Наступного дня письменник приніс не передмову, а геніальний поетичний пролог, своєрідний ключ до розуміння ідейно-естетичної концепції твору, що втілює символічний, україноський вимір поеми, формулює задум твору, його ідею. У ньому І. Франко окреслив національно-духовний код народу в його історичному поступі.

5. **Герої:** Мойсей, Датан та Авірон – його супротивники; Єгова – Бог; Азазель – темний демон пустелі, що спокушає Мойсея; Єгошуа – ватажок євреїв

6. **Композиція.** Пролог + 20 пісень (роздумів) Композиція твору ускладнена реалістичними описами побуту кочового народу, вставною притчею про терен (як дерева царя обирали), міфом про сліпого велетня Оріона, діалогами-монологами-звертаннями Мойсея, його молитвами.

7. **Сюжет.**

Пролог	Пролог поеми звучить як звернення і заповіт українському народу.
I частина (1-11 пісні)	Змалювання наростання і загострення конфлікту між народом і пророком аж до повного розриву.
II частина (12-18 пісні)	Мойсей, опинившись у вигнанні, оглядає весь свій шлях поводиря, намагаючись з'ясувати, чи правильно він діяв. І хоч він переконаний у своїй правоті, проте виникають сумніви, і віра його хитається.
III частина (19 пісня)	Зустріч Мойсея з Єговою, який карає пророка за сумніви і слабкість.
IV частина (20 пісня)	Смерть Мойсея стала поштовхом, який розбудив народ. Ідеали, за які боровся Мойсей, здійснюються.

У пролозі І.Франко звертається не до ізраїльського, а до українського народу. За характером вислову пролог поділяється на дві частини: у першій переважають риторичні запитання, які викликають сумніви

¹ **Неоромантизм** – (грец. neos – новий і франц.romantic –романтизм) – стильова течія, що виникла в українській літературі й мистецтві на початку ХХ століття, прагнучи відродити деякі риси романтизму. **Головні ознаки неоромантизму:** підвищений інтерес до сильної особистості; культ героя – мужньої людини; життя, пов'язане з незвичайними випробуваннями та пригодами.

в державотворчих задатках українського народу, у його гідності та честі. У другій частині сумнів долається, а замість нього з'являється віра і спроможність народу віднайти себе: «Та прийде час, і ти огнистим видом Засяєш у народів вольних колі, Труснеш Кавказ, впережишся Бескидом, Покотиш Чорним морем гомін волі. І глянеш, як хазяїн домовитий, По своїй хаті і по своїм полі».

В основу поеми «Мойсей» Франко поклав біблійний сюжет. Він не переспівує біблійну історію, а використовує лише один її фрагмент: поет вперше ставить своїх героїв перед очі читачеві вже після сорока років їх блукання пустелею, у той момент, коли ізраїльтяни на чолі з Мойсеєм наблизилися до обіцяної землі Палестини. Саме тепер Мойсей поступово втрачає авторитет: народ нарікає й бунтується, забуває про Божі заповіді та обіцянки. Датан і Авірон забороняють Мойсею промовляти до народу, погрожуючи закидати його камінням. Пророка, що втрачає віру в Божий промисел, карає Бог: «А що ти усумнився на момент Щодо волі моєї, То, побачивши сю вітчину, Сам не вступиш до неї».

Але зі смертю Мойсея не вмерли його ідеї та наміри: Єгошуа, «князь конюхів», продовжує справу пророка і провадить ізраїльтян до обіцяної землі.

Поема має таку саму структуру, як і пролог: ізраїльський народ сумнівається в можливості здобуття обіцяної землі, але зрештою знаходить її. Отже, без прологу поема «Мойсей» сприймалась би зовсім по-іншому, пролог поглиблює зміст твору, надає йому ознак притчі-оповіді з подвійним сенсом, коли за наявним сюжетом приховується глибший, потаємний зміст.

8. Елементи сюжету

Пролог. а) вступне слово Франка; б) 1-ша пісня: повідомлення про багаторічне блукання євреїв пустелею. **Експозиція.** 2-га пісня (розповідь про Мойсея, обстановку в таборі), 3-тя пісня (повідомлення про конфлікт із Датаном і Авіроном.

Зав'язка. Промова Мойсея (4); казка про терен і її виклад (5,6); мова Авірона і Датана (7, 8).

Кульмінація 1. 10 – промова Мойсея, його пророцтво. Це момент напруження і момент розриву з народом.

Розвиток дії. 10 – Мойсей іде з табору, в думках прощаючись з Ізраїлем. 11 – зустріч з дітьми – надією Мойсея на майбутнє відродження (бо вони були народжені в пустелі, не знали рабства). 13 – Розмова з Азазелем. 14 – сумніви Мойсея, заклики до Єгови з проханням відповіді. 15 – молитва Мойсея. 16 – міф про Оріона. 17, 18 – видіння майбутнього Палестини.

Кульмінація 2. Мойсей виголошує: «Одурив нас Єгова». Промова Єгови.

Розв'язка. Смерть Мойсея.

Постпозиція. Повідомлення про зміну в таборі, про тугу, про Єгошуа, про смерть Датана і Авірона.

9. Тема: «Основною темою поеми я зробив смерть Мойсея як пророка, не визнаного своїм народом. Ця тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і основа-на на біблійнім оповіданні»; в ній «показано загострення конфлікту між пророком і народом, аж до цілковитого розриву... (І. Франко).

10. Ідея: сформульована в пролозі: народ України має бути вільним і буде таким; віра у творчі сили народу, його спроможність змінити життя; утвердження думки, що справжнім вождем є той, хто виражає найзаповітніші ідеали народу, його мрії та сподівання. («Вірю в силу Духа І в день воскресний твого повстання»)

11. Лейтмотив поеми - утвердження ідеї сильної особистості, життєвого прагнення до високого ідеалу («Все, що мав у житті, він віддав Для своєї ідеї, І горів, і яснів, і страждав, І трудився для неї!»)

12. Проблематика: життя і смерті; буття особи і нації; вождя і народу; волі й рабства; історичного шляху нації; пробудження національної свідомості, віри в ідеали; лідера, який дбає не про власну славу, достаток чи благополуччя, а про свій народ; формування нації – це головна проблема твору.

Загальнодуховні та національні проблеми:

- народ може стати нацією тільки з вірою в Бога, у його доброту й мудрість, а також у своє високе покликання й щасливе майбутнє.

- треба бути готовими на тяжкі випробування й жертви заради свободи.

- смертельно небезпечно для народу спокушатися на підступні обіцянки лукавих псевдовождів, бо насправді єдина їхня мета — влада, вони ведуть до катастрофи.

- істинні духовні провідники в жодному разі не повинні впадати у відчай та зневіру, бо посіяні ними в людських душах зерна правди й добра рано чи пізно проростуть

13. Настрої поеми. І в поемі, і в пролозі окреслено 2 основні настрої: 1) пекучий біль через рабство свого народу; 2) палка віра в його майбутню свободу.

14. Віршовий розмір: основний текст поеми (20 пісень) — тристопний анапест; пролог — п'ятистопний ямб.

15. Вид строфи. Пролог написано терцинами, сюжетну частину — катренами.

16. Новаторство:

- зображення внутрішнього духовного життя Мойсея, а не його зовнішнього конфлікту з ізраїльським суспільством;

- переосмислення біблійної теми на національному ґрунті.

17. Висновок: хоча Мойсей не пожав плодів своїх зусиль, але народ знайшов те, що шукав. Ідея пророка стала народною істиною.

Поема «Мойсей» – духовний заповіт митця своєму народові, філософський твір на матеріалі біблійного сюжету про українців та Україну.

18. Твір у музиці. «Мойсей» - драматична ораторія для хору, оркестру та солістів композитора Мирослава Волинського. «Мойсей» — опера Мирослава Скорика на дві дії

Характеристика героїв

Мойсей

Головний герой поеми – Мойсей – це сивочолий пророк, його волосся «біле, як сніг», він фізично слабкий через старий вік, проте дуже міцний духовно:

Се Мойсей, позабутий пророк,

Се дідусь слабосилий,

Що без роду, без стад і жінок

Сам стоїть край могили.

Все, що мав у життю, він віддав

Для одної ідеї,

І горів, і яснів, і страждав,

І трудився для неї.

В образі Мойсея автор наголошує саме на протиставленні фізичної слабкості та духовної величі, краси душі пророка:

Хоч літа його гнуть у каблук

Із турботами в парі,

То в очах його все щось горить,

Мов дві блискавки в хмарі.

Хоч волосся все біле як сніг,

У старечій оздобі,

То стоять ще ті горді жмутки,

Як два роги на лобі.

Відданий своєму народові, Мойсей беззавітно його любить і бореться за його визволення, але на хвилину й він засумнівався у своїй вірі. Таким чином, поет показав, що вождь не повинен мати жодних сумнівів у справедливості обраного ним шляху.

У конфлікті з народом — трагедія Мойсея як пророка.

<i>Біблійний Мойсей</i>	<i>Образ Мойсея в поемі</i>
Бере на себе тяжку місію – привести ізраїльський народ до волі, до землі обітованої.	Земна людина, з вірою і сумнівами, любов'ю і болем; сильна особистість із високим ідеалом; людина, яка мала сильну стійку волю, здатен розв'язувати складні проблеми; проповідник, просвітитель і борець за свободу народу; охоронець народних традицій, без яких не можна зберегти високу духовність нації.
Гнітить біль через рабство свого народу; живить душу віра в майбутню його свободу, у відродження нації.	

Демон зневіри Азазель

Демон зневіри Азазель – злий дух, що з'являється перед пророком у пустелі і отрує його душу сумнівами, вириває з неї розпачливий крик: «Одурив нас Єгова!». За зневіру цю Мойсей був покараний: він помер на порозі землі своїх предків, побачив її, але не вступив на неї.

Авірон і Датан

На шляху до високої мети Мойсею перешкоджають Авірон і Датан – дрібні людя, що вважають за мету не великий ідеал, а мізерну особисту користь, намагаючись демагогічно схилити до цього ж маси.

«Лихими демонами громади» зобразив Іван Франко цих ворогів Мойсея. Вони прагнуть відвернути народ від обраного шляху, яким веде Мойсей. В образах Датана і Авірона поет викриває зрадників революційного руху, реформістів і угодовців. Словами Мойсея він картає антинародну сутність їхніх демагогічних заяв, спрямованих в дні бунту на захист спокою як «найблаженнішого стану».

Єгошуа

«Князь конюхів» Єгошуа – новий ватажок єврейського народу після смерті пророка Мойсея, який продовжує його справу, надихає свій народ не здаватися й продовжувати шлях до «обітваної землі».

Переказ поеми

Пролог. Автор звертається у пролозі до свого замученого, розбитого народу, який стоїть на роздоріжжі й не знає, куди йти. Саме його майбутнім і тривожиться поет, не вірить, що судилося йому «в сусідів бути гноєм», що його долю буде «укрита злість, облудлива покірність». Невже ж! задармо стільки серць горіло... найсвятішою любов'ю», невже «задармо край твій весь политий кров'ю твоїх борців», - звертається він до українців. І сам собі упевнено відповідає: «Вірю в силу духа І в день воскресний твого повстання», «прийде час», «і ти., засяєш у народів вольнім колі,... І глянеш, як хазяїн домовитий, по своїй хаті і по своїм полі».

I. Коли після сорока років безперервного блукання по пустелі єврейський народ під проводом Мойсея нарешті дійшов до Палестини, «обіцяного краю», люди зневірилися, почали ремствувати: «Набрехали пророки!» Це був уже не народ, а «кочовисько ледаче», і тільки діти гралися - воювали, зводили міста з піску. Видно, «пророцькі слова перейшли В кров і душу дитині».

II. Лише один Мойсей вірить у здійснення світлої мрії. Молоде покоління вже не хоче прислухатися до його слів, для них є цінністю щось конкретне, матеріальне, а не красива казка. Супротивників Мойсея очолили Датан і Авірон, які налаштували народ проти пророка.

III. Вечір. Люди займаються буденними справами, говорять, що мало стало паші, треба буде кудись перекочувувати. Авірон радить піти в край Мадіан, а Датан пропонує йти далі, але не в край обіцяний. Раптом зі свого намету виходить старий Мойсей. Він прямує на майдан, хоче стати на великий камінь, щоб виголосити промову. Люди вагаються - розбити, розтоптати його чи пошанувати того, кого «батьки і діди звали батьком народу».

IV. Мойсей переконує людей, що виконує Божу волю - вивести їх із неволі, інакше вони б і досі «гнули шиї в Єгипті». Він порівнює єврейський народ з Божою стрілою, яка повинна летіти в намічену ціль. Чи ж годиться натягнутій стрілі говорити: «Я бажаю спокою?»

V. Щоб люди краще зрозуміли Мойсея, він розповів їм казку - алегорію про те, як дерева обирали собі короля. Не погодився ні ліванський кедр, бо він і так окраса землі, ні пальма, ні рожа, ні дуб, ні береза - всі були зайняті своїм. Хтось, жартуючи, запропонував терен обрати, і той погодився, сказавши, що здобуватиме поле для дерев, хоч самому не треба, буде пристановищем звіру і птаху, робитиме все, щоб росли дерева краще, а він гинутиме на шляху за них.

VI. Пророк пояснив зміст своєї розповіді, сказавши, що дерева - народи землі, а король - виконавець Божої волі. Коли Бог творив усі народи, то «заглядав всім у душу й вибирав серед них проводиря всього людства. Бог обрав терен, «непоказний на вроду», який «не має... слави собі ані з цвіту, ні з плоду», і вклав йому «в душу свій скарб», щоб він був «мов світило у тьмі, Мов скарбник його слова».

Проте євреї зневажили заповіт Єгови, і Мойсей сказав, що їх чекає тяжке покарання.

VII. Авірон сказав, що доля, яку пропонує людям Мойсей, - це доля «того осла», який носить у зав'язаних міхах хліб для інших, а сам залишається голодним. І запропонував поклонитися іншим богам - Ваалу й Астарті. Продовжуючи кепкувати з Мойсея, сказав, що бути б тому громадською нянькою для дітей і розповідати їм казки.

VIII. Слідом за Авіроном Датан став звинувачувати Мойсея у давній нібито зраді народові Ізраїлю. Тепер ізраїльтян через нього залишилася жменька, і веде він їх знову в неволю до єгипетського фараона. Мойсей сказав, що Датану, як і Авірону, не доведеться побачити Ханаана. Датан вирішив вигнати Мойсея з табору, закричав, але ні в кого не піднялася рука це зробити. Пророк знову закликав народ стерегтися.

X. Мойсей відчув, як серце його переповнюється любов'ю до свого народу. Оскільки люди вирішили прогнати його, він піде сам «до межі Ханаану», а народ згодом піде за ним «як за мамою діти». І пішов у степ.

XI. Біля табору Мойсей зустрів купку єврейських дітей, які розказали йому про свої знахідки, захотіли послухати про дива, що їх бачив пророк у молоді літа - «корч той, що горить, не згорає», чум голос Божий. І попросили не йти, але Мойсей не міг залишатися Він лише порадив дітям будувати «свій мур», залишатися завжди праведними.

XII. Мойсей залишився один. Він щиро молився до Бога, благаю чи підтримати його в скрутну годину. Сорок років він працював, намагаючись зробити з рабів народ за Божою подобою. Як коваль, «клепав... серця і сумління народу», але, здається, даремно. Мойсей благав Бога озватися до нього, але «мовчала пустиня німа».

XIII. Раптом Мойсей почув голос. Йому здалося спочатку, що це говорить його «власне горе шалене», але це було не так. Голос почав допитуватися, чому Мойсей взявся вести ізраїльський народ - через гордощі, через сором, що був «братом рабів» чи через щось інше. Голос став спокушати Мойсея, намагаючись довести йому марність справи, якій він присвятив життя. Коли пророк спитав, хто з ним говорить, той відповів: «Я Азазель, Темний демон пустині».

XIV. Мойсей все більше став сумніватися у правильності шляху, обраного сорок років тому. У його серці «важка боротьба ішла з самим собою». Може, хай би єврейський народ залишався там, де був, бо «старі гнізда лишили, а нові здобути нема ні охоти, ні сили».

XV. Євреї побачили, як на верхівці гори стоїть якась гігантська постать, простягнувши до неба розкинуті руки. Це Мойсей, молячись, розмовляв із Богом, і його тінь падала аж на шатри. Люди боялися, щоб пророк їх не прокляв.

XVI. Вночі Мойсей знову почув голос, який твердив, що Бог не може керувати ні поодиноким камінцем, ні навіть пилом, не те що народом.

Голос розповів давньогрецьку легенду про сліпого гіганта Оріона, ЯКИЙ прямував до сонця, щоб здобути зір. За поводири взяв хлопчика, та так і не дійшов, бо дитина показувала щоразу в інший бік - мі на схід, то на захід, відповідно до того, як рухалося сонце.

Гігант - це людство, яке поспішає до незримої мети, прагнучи досягнути невідоме й фантастичне, руйнуючи при цьому «рідне й знайоме». Хлопчик - це «логіка фактів», яка кепкує з людства. І знову залунав демонський сміх.

XIX. Раптом задрижала земля, почувся грім, знялася буря. І тут із'явився Єгова. Коли все стихло, Мойсей відчув голос Бога.

Єгова пояснив пророкові, для чого той вивів синів Ізраїлю з Єгипту. Треба було духовно зміцнити обраний народ, підготувати до майбутніх випробувань, адже їм судилося «світ здобувать, його соки і скарби». Поступ людства - це не скарби земні, а пошук духовності, невгамовна жага вдосконалення. Саме цей шлях веде до «обітованого краю». А через те, що Мойсей на хвилину засумнівався в Богові, йому не побачити обіцяний край, він помре на порозі своєї мети.

XX. Євреї побачили, що Мойсея на скелі немає. Ними опанував жах і сором.

Раптом здійнявся вихор у степу. Це в оточенні парубоцтва з'явився ватажок, «князь конюхів» Єгошуа. Він закликав до походу, до бою - і лівнів кочівники враз перетворилися на завойовників, героїв.

Переказ біблійної легенди

Злякавшись того, що кількість єврейського населення швидко збільшувалася, єгипетський цар наказав убити всіх єврейських немовлят чоловічої статі. В обсмоленій корзині Йохаведа заховала своє тримісячне немовля недалеко від купальні фараонової доньки і наказала Міріам не спускати з корзини очей. Знайшовши хлопчика, царівна здогадалася, що ця дитина — єврейська, але захотіла його всиновити. Міріам запропонувала знайти для хлопчика годувальницю. царівна погодилася. Хлопчику дали ім'я Мойсей і віддали на виховання Йохаведі. А коли він підріс, забрали в царський двір.

Одного дня, гуляючи в саду, Мойсей побачив, як єгиптянин знущався з єврея. Його обуренню не було меж, і він вбиває кривдника, а сам втікає в Мідіан. Там він одружується з донькою жерця, яку врятував від наруги пастуха. Якось, пасучи овець тестя, Мойсей побачив вогненний кущ (неопалима купина). Вражений несподіваним видовищем, він підійшов ближче і почув голос Бога, що наказував йому повернутися назад до Єгипту і вимагати від фараона відпустити всіх євреїв зі всім їхнім добром, стадами овець і кіз у пустелю на три дні шляху, щоб там принести жертву Богові.

Тут же Бог вручає Мойсеєві свої скрижалі з дванадцятьма заповідями.

Фараон не повірив Мойсею і не виконав його вимогу. Тоді Бог через Мойсея почав насилати на єгиптян кари (сарана знищила посіви, в усі будинки полізли жаби, вода закривавилась і стала непридатною для вжитку, почали гинути єгипетські діти-первістки). Нарешті фараон здався і відпустив євреїв, але швидко зрозумів, що його одурили, і послав погоню. Єгиптяни наздогнали євреїв біля Мертвого моря, але сталося диво: води моря розійшлися і пропустили євреїв на другий бік. А коли туди кинулися і єгиптяни, води зійшлися і накрили їх.

40 літ кружляв Мойсей зі своїм народом по Аравійській пустелі, аж поки не вимерло те покоління, якому було добре жити в рабстві. Прихильники ситого рабства часто бунтували проти Мойсея, проте він не карав їх, як цього вимагав від нього Бог, який пропонував знищити всіх євреїв з рабським переконанням. На знак незгоди з Богом Мойсей у люті побив скрижалі і рішуче відмовився карати невинних. Бог дав пророкові нові скрижалі і дозволив побачити свою спину, після чого лице Мойсея почало світитися, і він носив чорне покривало, щоб не лякати людей.

Помер Мойсей на горі Нево у 120 років, у землі Маовітській, так і не перейшовши заповітний Йордан, до якого ішов 40 років.

30 днів оплакували сини Ізраїлеві свого пророка. А потім його учень Ісус, син Навінів, зробив так, як наказував йому Мойсей, виконуючи повеління Боже.

Пантелеймон Куліш «До рідного народу» (1882)

Народе без пуття, без чести і поваги,
Без правди в письменах, завітах предків диких,
Ти, що постав еси з безумної одваги
Гірких п'яниць, сіпак і розбишак великих!
Єдиний в тебе скарб — прапращурівське слово,
Закляв його Боян від кражі й чюдодства:
Одно воно твого життя міцна основа,
Певніша над усі потуги і багатства.

Це голос праведний до тебе з домовини,
Промова душ святих, що марно погибали
В страшених злигоднях двоїстої Руїни...
Останню козаки твоїм тріумфом звали.

О варваре сліпий! Покинь тріумфовати,
Потуп ся, счервоній од сорома тяжкого:
Бо мають всі твої сусіди що назвати
Своїм, а ти своїм не назовеш нічого.

Що не здобув еси мечем серед Руїни,
Все взяв у тебе з рук премудро твій добродій:
Шукаєш помацки десь іншої України,
І з материзною ховаєшся мов злодій.

На-ж дзеркало: воно всесвітнє, визирайся,
І зрозумій, який ти азійат мізерний,
Розбоєм по світах широких не пишайся,
Забудь свій манівець, козацький пролаз темний,
І на культурну путь Владимерську вертайся.

Д.Павличко «Народе мій воскреслий, що з тобою?» (2005)

Народе мій воскреслий, що з тобою?

Невже на те вставав ти з домовини,

Щоб знов укритись рабською ганьбою

І добровільно, світові на кпини,
Вернутись до свого сусіда в слуги
Де ти вже був, де триста літ щоднини

Побитий помирав із болю й туги
За волею й державою своєю?

Невже сибірської тайги шаруги
Зморозили навек твою ідею?
Невже забув ти хліб Голодомору —
З дітей твоїх, із бур'янів та глею?
Невже за злотних обіцянь фантоми,
За усміх брата, підлого зісподу,
За нафту віддаси без осороми

Здобуту кров'ю й вірністю свободу...
Я знаю: ти навчився воскресати,
Та більше любиш ти свої страждання,
Печальні співи, невмирущі втрати...

Але година надійшла остання —
Не дайся вкинути у нові закови,
Не зрадь свого звияжного повстання!

Плетуть на тебе окуття шовкове,
Ласкаве, як повітря в Магадані,
І тепле, наче море Соловкове...

Не стань плебеєм, взявши на Майдані
Тягар державотворчих зобов'язань,
Не дай вождям згубитися в дурмані

Нікчемних чварів і чванливих казань, —
Бо знову ти прокинешся в гостині,
Вже не як брат, а як слухняний в'язень.

Стій! Подивися в очі проводирю,
Не дай свої мови на поталу,
Бо згинеш не від бою, а від миру
З хохлами, що взялись тебе помалу
Невольницьким язичієм зв'язати,
Впрягти в ярмо чужого капіталу!

Джерела

Авраменко О. Українська література (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти / О.Авраменко, В.Пахаренко. — К. : Грамота, 2018.

Борзенко О. І., Лобусова О.В. Українська література (профільний рівень) : підруч. для 10 класу закл. заг. серед. освіти. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018.

Зінченко Ж.В. Паспорт літературного періоду. 10 клас. – Полтава, 2018.

Коваленко Л. Т., Бернадська Н.І. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018

Паращич В. В. Українська література. 10 клас. Академічний рівень. Плани-конспекти уроків для шкіл з українською мовою навчання.— Х.: Вид-во «Ранок», 2010

Слоньовська О. В. Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (профільний рівень) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. – Київ : Літера ЛТД, 2018.

Усі уроки української літератури в 10 класі. Академічний та рівень стандарту / О. П. Ващенко, С. М. Головатюк, Г. Д. Корнух, Л. В. Манян, В. Г. Сухенко, Н. І. Счастливецова / Упоряд. О. М. Чхайло — Х. : Вид. група «Основа», 2010.

Фасоля А. М., Яценко Т. О., Уліщенко В. В., Бійчук Г. Л., Тименко В. М.. Українська література. Рівень стандарту : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. — Київ : Педагогічна думка, 2018.

На всі 200. Іван Франко "Мойсей": аналіз твору, характеристика персонажів, скорочений переказ <https://navsi200.com/moisei/>

ЗНО Українська література 10 клас І Франко «Мойсей» <https://www.youtube.com/watch?v=KAFp-gDffgo>

Лепська К. Іван Франко "Мойсей". Переказ поеми <https://www.youtube.com/watch?v=uMhxWGPtKVE&t=2s>

Нова Українська Школа Мойсей - Іван Франко - зміст скорочено <https://www.youtube.com/watch?v=t11waX-Icio>

Аудіокнига.UA <https://www.youtube.com/watch?v=ju5wyfUA1ho>

Сеник Л. Іван Франко і його поема "Мойсей" <https://ntsh.org/content/ivan-franko-i-yogo-poema-moysey>

Павличко Д. Заповідь пророка : сучасні акценти у поемі І.Франка „Мойсей” // Перевал. - 2006. - № 2-3. - С. 16-31.
<http://lib.if.ua/franko/1310894876.html>

Вікіпедія. [Мойсей \(поема\)](#)

Промову. Поема “Мойсей” І. Франка: аналіз, стислий виклад і вправа <https://promovu.in.ua/moysey/>

Домашич М. В. Поема «Мойсей» І.Франка у вимірі сучасної епохи ренесансу нації <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-7A7E2487C8BC3/list-B65BB05F26>

Скрипник Л. Поема «Мойсей» – заповіт українському народові <https://naurok.com.ua/prezentaciya-rozrobki-urokiv-do-poemi-moysey-i-franka-49223.html>

Жемевко М.Д. Поема І.Франка «Мойсей» [http://stryi-](http://stryi-mkvpu34.edukit.lviv.ua/metodichnij_kabinet/roboata_metodichnih_komisij/ukrainsjka_mova_ta_literatura/)

[mkyvu34.edukit.lviv.ua/metodichnij_kabinet/roboata_metodichnih_komisij/ukrainsjka_mova_ta_literatura/](http://stryi-mkvpu34.edukit.lviv.ua/metodichnij_kabinet/roboata_metodichnih_komisij/ukrainsjka_mova_ta_literatura/)

Клірішенко О. О. Поема І.Франка «Мойсей» <https://msenmediastorage.blob.core.windows.net/resources/570e678f-f4c4-4dbb-8b12-ad7cf5916a03.doc>

Ковалинська І. М. Поема «Мойсей» - одна з вершин творчості І.Я.Франка. Пролог до поеми – заповіт українському народу. Образ пророка Мойсея <https://infourok.ru/konspekt-uroku-z-ukrainskoi-literaturi-poema-moysey-odna-z-vershin-tvorchosti-iyafranka-prolog-do-poemi-zapovit-ukrainskomu-naro-1961856.html>

Муравльова О.В. Поема «Мойсей» — вершина творчості Івана Франка. Роздуми поета над долею рідного краю

Літературна вікторина <https://learningapps.org/watch?v=ppngbmxmn16>

Салига Т. Презва Д. Павличка з Прологом І. Франка до поеми «Мойсей» <http://slovoprosivity.org/2019/11/28/perezva-d-pavlychka-z-prolohom-i-franka-do-poemy-moysey/>